20/08/2026

Ιερά Κοινότητα Αγίου Όρους: Κείμενο για την παιδεία του Γένους μας προς όλους τους αδελφούς με πόνο και αγάπη

/ Αγιορείτικα

- Επιμέλεια: Στέλιος Κούκος

*Απόσπασμα από το πάντα επίκαιρο κείμενο της **Ιεράς Κοινότητος του Αγίου Όρους** με τίτλο το «**Άγιον Όρος** και η παιδεία του Γένους μας», Άγιον Όρος 1984.*

Το κείμενο έγραψε ο Αρχιμανδρίτης Βασίλειος (Γοντικάκης) ηγούμενος τότε της Ιεράς Μονής Σταυρονικήτα και αργότερα της Ιεράς Μονής Ιβήρων.

*Το Άγιον Όρος συνή*θως ομιλεί με τη σιωπή του.

Υπάρχουν όμως περιστάσεις που η σιωπή του Όρους γίνεται λόγος.

Αυτό συμβαίνει όταν η Αλήθεια της Πίστεως και της Ζωής μας νοθεύεται.

Όταν η νοθεία αυτή κινδυνεύει να αλλοιώσει ό,τι πολυτιμότερο έχουμε, την ψυχή μας.

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί ένα λόγο εκ μέρους του Αγίου Όρους για την παιδεία του Γένους.

Το απευθύνουμε με αγάπη και πόνο προς όλους τους αδελφούς μας. Τους υπευθύνους για την Παιδεία, τα νιάτα και όλο το λαό μας.

Δεν θέλουμε να μιλήσουμε εμείς ούτε να προβάλουμε ατομικές απόψεις.

Θέλουμε και προσευχόμαστε να μιλήσει το Άγιον Όρος, η Ορθοδοξία.

Να μιλήσουν αυστηρά και συγχρόνως φιλάνθρωπα. Όχι για να καταδικάσουν αλλά για να ανορθώσουν, να παραμυθήσουν.

Δεχθήτε, αδελφοί μας, τη συμβολή του Αγίου Όρους στο θέμα της Παιδείας με την ίδια αγάπη που η Ιερά Κοινότης του Αγίου Όρους σας την προσφέρει. Δεχθήτε την και συζητήστε την ειλικρινά με τον βαθύτερο εαυτό σας. Αυτή τη χάρι σας ζητούμε.

Άπαντες οι εν τη κοινή Συνάξει Αντιπρόσωποι και Προϊστάμενοι των είκοσι Ιερών Μονών του Αγίου Όρους Άθω.

Συχνά ακούγονται τα ερωτήματα:
Μήπως όλο αυτό που ονομάζουμε νεοελληνικό πολιτισμό (ήθη, έθιμα, παιδεία, αγωγή...) ήταν κάτι καλό, είχε πράγματι αξία, αλήθεια και ενότητα, αλλά ήταν για μια εποχή που πέρασε;

Μήπως άλλαξαν οι συνθήκες της ζωής μας τόσο και έτσι, που εκ των πραγμάτων είμαστε υποχρεωμένοι να προσαρμοστούμε στα νέα δεδομένα;

Ο τεχνικός πολιτισμός, η βιομηχανική ανάπτυξι, τα μεγάλα αστικά κέντρα, τα μέσα ενημερώσεως (τηλεόρασι, τύπος), ο τουρισμός, η εύκολη μετακίνησι ανθρώπων, η διακίνησι ιδεών και εμπορευμάτων, δεν δημιουργούν νέες συνθήκες ζωής σε κλίμακα παγκόσμια;

Μπορούμε σήμερα να μιλήσουμε για ήθη και έθιμα χωριού, νησιού, επαρχίας, όπως παλιά; Δεν αλλοιώνονται όλα; Δεν προχωρούμε τώρα σε μια νέα αγωγή, κοινή γλώσσα, ήθη, έθιμα, που δίδονται έτοιμα, με νεωτερισμούς και ρεύματα

πολιτιστικά και πολιτικά που έρχονται από κάποια κέντρα;

Δεν έχει μια άμεση σχέσι το περιβάλλον, ο χώρος όπου ζη κάποιος με την αγωγή που παίρνει;

Και πάλι η αγωγή, ο τρόπος που αναπτύσσεται κάποιος, δεν θα ρυθμίση εν πολλοίς το χαρακτήρα της δημιουργίας του, της τέχνης του και το χώρο της ζωής του;

Για να είμαστε προσγειωμένοι, αυτές είναι, είτε το θέλουμε είτε όχι, οι νέες συνθήκες όπου ζη ο πολύς κόσμος και στην Ελλάδα. Και κάθε άνθρωπος και κάθε πολιτισμός δίδει εξετάσεις σ' αυτό τον χώρο, μ' αυτούς τους όρους που ορίζει η νέα και αναπόφευκτη για όλη την υδρόγειο κατάστασι.

Είναι απειλή ή ευλογία; Είναι καλό ή κακό; Είναι καλύτερο να μην υπήρχε αυτή η τεχνική πρόοδος; Μήπως τελικά δεν είναι πρόοδος;

Αυτά είναι ερωτήματα σοβαρά, στα οποία δεν καλούμαστε τώρα να απαντήσουμε.

Αυτό που αντιμετωπίζουμε είναι το πρόβλημα: τΙ θα κάνουμε;

Αυτό που ονομάζουμε νεοελληνικό πολιτισμό, τι είναι;

Ποια η φύσι και η αντοχή;

Μήπως έφτασε το τέλος του;

Μήπως μοιάζει η περίπτωσί μας με εκείνη δύο αφρικανικών λαών: Ο πρώτος λάτρευε ένα δέντρο σαν θεό, μέχρις ότου έφθασε ο πολιτισμός, πέρασε ο αυτοκινητόδρομος, ξερίζωσε το δέντρο και εξαφάνισε το θεό· ο δεύτερος λάτρευε ένα βουνό, αλλά οι περισσότεροι από τους ιθαγενείς έφυγαν εργάτες στην Ευρώπη και έχασαν το θεό τους.

Ο πολιτισμός μας -η καρδιά και η δύναμί του- δεν έχει καμμιά σχέσι με τέτοιες περιπτώσεις. Ανέτειλε εκ του «Τάφου».

Γεννήθηκε και ανδρώθηκε μέσα σε δυσκολίες.

Πολλές δοκιμασίες καταλυτικές, ποικίλων μορφών και ειδών, πέρασαν από πάνω του, όμως δεν ξεριζώνεται εύκολα, αλλά θεριεύει.

Πολλές φορές, όχι μια, ξενιτευτήκαμε οι Έλληνες και δεν χάσαμε την πίστι μας και το χαρακτήρα μας, αλλά τότε συχνά τα είδαμε καλύτερα και τα ζήσαμε πιο δυνατά.

Είναι αλήθεια ότι έχει άμεση σχέσι ο χώρος που ζη κάποιος και η αγωγή που παίρνει. Και αντίστροφα, η πνευματική καλλιέργεια και το επίπεδο της παιδείας του φανερώνεται με το πώς διαμορφώνει το χώρο της ζωής του, τα σπίτια και τις πόλεις του.

Και σ’ αυτό δώσαμε ήδη εξετάσεις και ξέρουμε τα αποτελέσματα: Τόσο γρήγορα δημιουργήσαμε τον κακοήθη υδροκεφαλισμό της Αθήνας, που βασανίζει το ένα τρίτο του πληθυσμού της Ελλάδος.

Και στην ανάπτυξι του τουρισμού, που τόσο ποθήσαμε, δεν βάλαμε κανένα φραγμό, όπως γίνεται σε άλλες χώρες που σέβονται τον εαυτό τους, και βλέπουμε τα αποτελέσματα.

Μήπως κάποια κέντρα ελέγχου δεν λειτουργούν σωστά; Μήπως πήραν, ή δώσαμε την ευθύνη για τα μεγάλα θέματα της ζωής μας σε άτομα άσχετα και ακατάλληλα;

Πώς στους τέσσερις αιώνες της Τουρκοκρατίας, άντεξε ο λαός, η πίστι του, η συνείδησί του;

Πού βρίσκεται σήμερα αυτή η δύναμι του λαού, που βλάστησε από τα σπλάγχνα του τον Ακάθιστο Ύμνο και τα δημοτικά τραγούδια, που έπλασε την Αγιά-Σοφιά και τις αιγαιοπελαγίτικες εκκλησίες;

Έχει να δώση και να πη κάτι σήμερα;

Ή μήπως μερικοί βρήκαν κάποια αλλού κάτι πιό πολύτιμο και ευφυές· και περιφρονώντας την πίστι και την αίσθησι του λαού προσπαθούν να του το επιβάλουν;
Γιατί στο θέμα της παιδείας να τα έχουμε χαμένα στον τόπο που γεννήθηκε η παιδεία;

Γιατί μετά το 1821 ακόμη παραπαίουμε;

Γιατί κάνουμε ατέλειωτες προτάσεις, μεταρρυθμίσεις, αλλαγές κι όλο βρισκόμαστε στη θέσι μηδέν;

Γιατί ο ένας μεταρρυθμιστής αναιρεί τον άλλο και όλοι οδηγούν στην ίδια στειρότητα;

Ζώντας στο Άγιον Όρος βλέπουμε τα πράγματα από μια άλλη πλευρά.

Έχουμε μια άλλη θέα της περιοχής, που φανερώνεται σε μας μέσα από τον παραδοσιακό χώρο και τον τρόπο της αγιορειτικής ζωής.

Θα θέλαμε να σας το κοινοποιήσουμε, γιατί όλος αυτός ο χώρος και τρόπος ανήκει σε όλους.

Από την έκδοση: *«Το Άγιον Όρος και η παιδεία του Γένους μας», Άγιον Όρος 1984*